

Διδακτικό υλικό των τάξεων με τσιγγανόπαιδες. Παρουσίαση βιβλίου

Σωτηρόπουλος Παναγιώτης, Ινστιτούτο Τσιγγάνικων Μελετών Ελληνικού Χώρου (Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ.)
Ματούλας Γεώργιος, Ινστιτούτο Τσιγγάνικων Μελετών Ελληνικού Χώρου (Ι.Τ.Σ.Μ.Ε.Χ.)

Αγαπητοί μας σύνεδροι, κυρίες και κύριοι,

Είμαστε ευτυχείς και χαρούμενοι που βρισκόμαστε εδώ να σας παρουσιάσουμε το βιβλίο με τον τίτλο "Το πέρασμα στην Α' ανάγνωση της ελληνικής γλώσσας". Το βιβλίο αυτό προορίζεται για μαθητές ξενόφωνους που πρόκειται να φοιτήσουν στα σχολεία της χώρας μας, όπως ομογενείς, αλλοδαπούς, τσιγγάνους, πομάκους κ.λπ., που η μητρική τους γλώσσα δεν είναι η ελληνική και έχουν ηλικία άνω των 7 ετών.

Οι μαζικές μετακινήσεις των λαών, ιδίως μετά το 1988 βρήκαν το εκπαιδευτικό μας σύστημα απροετοίμαστο να δεχτεί και να εκπαιδεύσει τις παραπάνω κατηγορίες μαθητών, αφού έλειπε από αυτό η γνωστική και η ψυχολογική προετοιμασία των παιδιών αυτών, για την παρακολούθηση ενός ημερησίου προ-γράμματος, συνέπεια της ανυπαρξίας μεθοδικών βιβλίων εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας. Αυτό οδήγούσε τους δασκάλους σε αδιέξοδο και πολλές φορές σε απόγνωση. Η όλη εκπαιδευτική διαδικασία επαφίετο στην ευρηματικότητα του δασκάλου και στον αυτοσχεδιασμό ή στη χρήση του βιβλίου της Α' Δημοτικού με αποτελέσματα αμφίβολης εκπαιδευτικής αξίας, αφού κάθε τάξη ή τμήμα είχε πλήθος αντίρροπων παραγόντων και διαφοροποιήσεων (ηλικία, διαφορετική χώρα προέλευσης κ.ά.), που δεν επέτρεπαν κάποια πορεία διδασκαλίας σε σταθερό ρυθμό και ένταση.

Έλειπε το βιβλίο πιλότος που θα επέτρεπε στο δάσκαλο να φτάσει σε ορισμένο χρόνο σε ένα σκοπό, δηλαδή στην εκμάθηση ενός σοβαρού αριθμού ελληνικών λέξεων, ώστε να μπορούν οι μαθητές να παίρνουν μέρος στη διδασκαλία.

Το υλικό που μας χορήγησε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το σχολικό έτος 1993-1994 αποδείχτηκε πως δεν επιτελούσε το βασικό του στόχο, το πέρασμα των παιδιών αυτών στην ελληνική γλώσσα, με αποτέλεσμα όσα παιδιά πέρασαν τον επόμενο χρόνο στην ηλικιακή τους τάξη δυσκολεύτηκαν πάρα πολύ να την παρακολουθήσουν. Τα πρακτικά των συνεδρίων στη Φιλοσοφική Σχολή το 1993 και στο Κερατσίνι το 1995 το έχουν διαπιστώσει καθώς και οι κατά καιρούς ημερίδες των Σχολικών Συμβούλων.

Η έλλειψη του βιβλίου πιλότος, όπως είπαμε, οι συνεδριακές διαπιστώσεις και η αναγκαιότητα αντιμετώπισης του προβλήματος ήταν αυτά που μας ανάγκασαν να μελετήσουμε το θέμα και να προβούμε στη σύνταξη του βιβλίου που σας παρουσιάζουμε.

A. Στοιχεία και δυνατότητες του βιβλίου

1. Σκοπός: Το όλο υλικό που συγκεντρώνεται στο βιβλίο αυτό δε στοχεύει στη συστηματική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αλλά στο πέρασμα του μαθητή στο βιβλίο της Α' Δημοτικού "Η γλώσσα μου" μέσα από ψυχολογική προπαρασκευή και προετοιμασία. Δηλαδή το βιβλίο αυτό αποτελεί σοβαρό εργαλείο εισαγωγής του μαθητή στο προγλωσσικό στάδιο, εξοικειώσής του με τον προφορικό λόγο σ' επίπεδο πάνω από 1.000 λέξεις και σχηματισμού προτάσεων με βοηθητικά, και άλλα πολύ κοντά στην καθημερινότητα, ρήματα. Η ορθογραφία σ' αυτήν τη φάση δεν ενδιαφέρει τη διδασκαλία του βιβλίου.

2. Αρχές: Βασική αρχή πάνω στην οποία στηρίζεται το βιβλίο αυτό είναι η σύνδεση της εικόνας με τη λέξη. Για τους φιλόλογους είναι το σημαίνον και το σημαινόμενο και για όσους γνωρίζουν το Θωμά τον Ακινάτη είναι το Signum et Signatum. Όταν λοιπόν έρχεται το παιδί και του δείχνουμε την κότα, πρέπει να συνδέσει τη λέξη κότα με την εικόνα της. Γιατί, ας μην ξεχνάμε πως ο λόγος δεν είναι τίποτε άλλο παρά η σηματοδότηση αντικειμένων. Αν σηματοδοτήσουμε ένα αντικείμενο και το πούμε κουρέλι, κουρέλι θα λέγεται.

3. Δεδομένα: Ο όλος προσανατολισμός του βιβλίου στα στοιχεία (σκοπός - μέσα - χρόνος) στηρίζεται στα εξής δεδομένα:

α) Ο προφορικός λόγος προηγείται του γραπτού.

β) Η κατοχή της μητρικής γλώσσας αποτελεί την πιο σοβαρή γνωστική γλωσσική υποδομή πάνω στην οποία στηρίζεται παραγωγικά η διδασκαλία της γλώσσας.

γ) Η ωριμότητα των παιδιών αυτών (ηλικίας πάνω από 7 ετών) και η γνώση των μηχανισμών ανάγνωσης και γραφής (συνθετική γραφή και συλλαβική ανάγνωση) της χώρας προέλευσής τους.

δ) Το υλικό που διαπερνά μέσα από το βιβλίο χρησιμοποιήθηκε κατά τα σχολικά έτη 1993-

94, 1994-95 και 1995-96 με πολύ καλά αποτελέσματα σε τάξεις τσιγγανοπαίδων, Φ.Τ. και Τ.Υ. της 11ης και 12ης περιφέρειας Σχολικών Συμβούλων της Νομαρχίας Δυτικής Αττικής (Καματερό - Ζεφύρι - Άνω Λιόσια).

4. Μέσα: Τα 26 μαθήματα από τα οποία διαπερνάνε διάλογοι απλοί και εικονογραφημένοι στοχεύουν στην υλοποίηση του παραπάνω σκοπού. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και το εικονογραφημένο λεξικό, το καρτελοποιημένο εικονογραφικό λεξικό και τα κριτήρια αξιολόγησης που το συνοδεύουν.

5. Χρόνος: Οι παράμετροι: βαθμός αντιληπτικής ικανότητας των παιδιών, γνώση της ελληνικής γλώσσας αυτών και των οικογενειών τους, ικανότητα του δασκάλου, οργάνωση σχολικής μονάδας κ.λπ. θα καθορίσουν οπωσδήποτε τη διάρκεια της διδασκαλίας του. Οι τρεις μήνες, στη δυσκολότερη περίπτωση, πιστεύουμε πως είναι αρκετοί.

6. Τρόπος σύνταξης: Συγκεντρώσαμε εικονογραφημένο υλικό περισσότερων από 500 λέξεων, οι οποίες είναι δυνατό να φωτογραφηθούν και συναντώνται στο βιβλίο της Α' ανάγνωσης "Η γλώσσα μου", και συντάξαμε ένα εικονογραφημένο λεξικό. Δίπλα στην κάθε λέξη προσθέσαμε μικρούς διαλόγους και προτάσεις με τις λέξεις-εικόνες που διδάχτηκαν, τις καινούριες, και διάφορα ρήματα της καθημερινής χρήσης.

Η στενή παρακολούθηση της προόδου του μαθητή από το δάσκαλο μέσα από την παραπάνω μεθοδική εργασία τού επέτρεψε να καταθέσει πλήθος σοβαρών και αξιόλογων εμπειριών τις οποίες εμείς με τη σειρά μας αποδελτιώσαμε, ομαδοποιήσαμε και προχωρήσαμε στη σύνταξη του βιβλίου. Ενώ ο μέχρι τώρα τρόπος σύνταξης βιβλίων (για ξενόφωνους μαθητές) είναι μονόδρομος (σύνταξη - δάσκαλος - μαθητές) εμείς ακολουθήσαμε αμφίδρομο (σχ. σύμβουλος - δάσκαλος - μαθητές - δάσκαλος - σχ. σύμβουλος - σύνταξη).

7. Χρονοδιάγραμμα διδασκαλίας και προοπτικές : Η διδασκαλία του περιεχομένου σύμφωνα με τις υποδείξεις που αναφέρονται παρακάτω (μεθοδολογία διδασκαλίας) επιτρέπει :

α) Την εύκολη εμπέδωση των γλωσσικών στοιχείων με τη σύνδεση εικόνας και σημασίας (σημαίνον-σημαινόμενο).

β) Τη διδασκαλία άλλων ακόμα λέξεων (αντιθέτων, ομοίων, ομάδων κ.λπ.).

γ) Μέχρι 15/12 του σχολικού έτους τα παιδιά θα είναι σε θέση να περάσουν μ' εμπνευστική άνεση στο βιβλίο της Α' τάξης Δημοτικού "Η γλώσσα μου". Μέσα από ένα πιο ταχύρρυθμο πρόγραμμα διδασκαλίας μέχρι 1/4 θα έχουν διδαχθεί την ύλη της τάξης αυτής και θα μπουν στο βιβλίο της Β' τάξης. Η νέα σχολική χρονιά θα δείξει αν τα παιδιά αυτά θα πάνε στην ηλικιακή τους τάξη ή θα συνεχίσουν την ύλη της Γ' τάξης.

Σε κάθε περίπτωση επιμένουμε πως με τη λήξη του Α' εξαμήνου της Β' σχολικής χρονιάς τα παιδιά αυτά θα ενταχθούν στην τάξη που ανήκουν ηλικιακά από την άποψη της γλώσσας.

8. Μεθοδολογία διδασκαλίας τους:

α) Στάδιο εκμάθησης της παραγωγής των λέξεων με τη σύνθεση των γραμμάτων (γραμματοσύνθεση). Στο στάδιο αυτό, αφού διδαχθούν τα γράμματα του αλφαβήτου όχι σαν λέξεις αλλά σαν γράμματα π.χ. κ και όχι κάπα, λ και όχι λάμδα, επιδιώκεται η κατασκευή συλλαβών στην αρχή και λέξεων αργότερα, χωρίς να ενδιαφερόμαστε, σε αυτή τη φάση, για τη σημασία των λέξεων και την ορθογραφία τους. Υπαγορεύονται λέξεις και ζητείται η γραφή τους.

β) Στάδιο διδασκαλίας λέξεων στατικά (με τη σύνδεση εικόνας και σημασίας).

1. Επικολλούνται στον πίνακα εικόνες και σηματοδοτούνται.

2. Ο δάσκαλος γράφει λέξεις στον πίνακα και δίνοντας εικόνες στους μαθητές, τους καλεί να επικολλήσουν την εικόνα που αντιστοιχεί σε κάθε λέξη. Τις εικόνες μπορούν να τις αναζητήσουν οι μαθητές και στο τέλος του εικονογραφημένου λεξικού που συνοδεύει το βιβλίο.

3. Επιδεικνύονται εικόνες και ζητείται η σημασία τους και το αντίθετο (στάδιο καρτελοπαιχνιδιού) από το υλικό που είναι αποτυπωμένο στις καρτέλες (καρτέλες διαστάσεων 10Χ10 εκατοστά έχουν επικολλημένη την εικόνα με τη σημασία της.)

4. Οι μαθητές συμπληρώνουν ασκήσεις (κενά ερωτήσεων) με εικόνες ή λέξεις. Στο παραπάνω στάδιο ελέγχεται και η εμπέδωση των διδαγμένων λέξεων.

γ) Στάδιο δυναμικών διαλόγων. Στο στάδιο αυτό οι διδαγμένες λέξεις διαπερνάνε σε απλούς διαλόγους με τη χρήση των βοηθητικών ρημάτων έχω και είμαι, καθώς και άλλων εικόνων και λέξεων γνωστών ή όχι. Εδώ η ευχέρεια του δασκάλου είναι μεγάλη. Η μέθοδος αντιστοίχισης αντικειμένων (εικόνων) με τη σημασία τους και το αντίθετο επιφέρει σοβαρές μαθησιακές εμπνεύσεις αλλά και αποτελεί μηχανισμό, σ' αυτή τη φάση, ελέγχου μέχρι εκείνη τη στιγμή της ποιότητας της διδασκαλίας.

δ) Κριτήρια αξιολόγησης. Αποτελούν κοινά κριτήρια μέσ' από τα οποία γίνεται η αξιολόγηση

των διδαγμένων. Αποτελούν εξεταστικό μηχανισμό για παραπέρα διδασκαλία νέας ύλης.

ε) Απλό λεξικό και εικονογραφημένο. Χρησιμοποιούνται όχι μόνο για την εκμάθηση των λέξεων αλλά και για τη χρήση τους, κάθε φορά που καλούνται οι μαθητές να σηματοδοτήσουν εικόνες και το αντίθετο.

στ) Καρτελοποιημένο λεξικό. Κάθε λέξη των άλλων δύο λεξικών είναι τυπωμένη σε καρτέλα για εύκολη χρήση απ' το δάσκαλο με τη δεικτική μέθοδο εμπεδωτικά και ελεγκτικά (καρτελοπαιχνίδι). Παρακάτω δίνουμε αντιπροσωπευτικά δείγματα του περιεχομένου του βιβλίου με βάση τα όσα εισηγηθήκαμε παραπάνω.